

Ranný novověk

Jakub Rádl

10. března 2019

Obsah

1	Zámořské cesty	3
1.1	Důvody	3
1.2	Zprávy o orientálních zemích	3
1.3	Portugalsko	4
1.4	1. koloniální válka	4
1.5	Španělsko	4
1.6	Ostatní země	5
2	Conquista	5
2.1	Hernán Cortés	5
2.2	Říše Inků (Peru)	5
3	Vznik nových koloniálních mocností	6
3.1	Nizozemsko	6
3.2	Anglie	6
3.3	Ostatní mocnosti	6
3.4	Výsledky a význam	6
4	Renesance	7
4.1	Vznik renezanace	7
4.2	Italské trecento (14. století)	7
4.2.1	Literatura	7
4.2.2	Malířství	7
4.3	Italské quattrocento	7
4.3.1	Architektura	7
4.3.2	Malířství	8
4.4	Italské cinquecento (16. století)	8
4.5	Renesance u nás	8
4.6	Manýrismus	8
5	Humanismus	9
6	Reformace	10
6.1	Příčiny reformace	10
6.2	1. reformace (14.–15. stol.)	10
6.3	Německá reformace	10
6.3.1	Katolíci × protestanti	11
6.4	Švýcarská reformace	11
6.5	Význam reformace	12
7	Protireformace	12
8	Šíření reformace	13
8.1	Francie od konce 15. století do počátku 17.	13
9	Buržoázní revoluce v Nizozemsku	14
10	Seznam letopočtů	17

1 Zámořské cesty

1.1 Důvody

Politické důvody

- Arabové obchodu nebránili
- 1453 – cesty do orientu obsazeny **osmanskými turky** (okrádali a zabíjeli obchodníky → nebezpečí)

Ekonomické důvody a předpoklady

- potřeba silného financování – financováno bohatými **kupci**
- hledání **odbytíšť** zboží vyráběného v Evropě
- hledání nových **zdrojů surovin** (v Čechách útlum těžby), nejen Ag a Au, ale i drahokamů, vzácného dřeva, koření

Technické a vědecké předpoklady

- lodě s hlubokým kýlem a kormidlem (velký ponor → stabilita a větší nosnost)
- zdokonalení stěžňového systému (4 stěžně, 6 plachet)
- od 14. století používání **kompasů** (Flavio Giola)
- převzato od Arabů
 - astroláb – slouží ke stanovení zeměpisné polohy lodě
 - astronomické tabulky – pojmenování souhvězdí pro orientaci
- geografické znalosti – mapovali pobřeží
 - první glóbus sestaven Martinem Behenim (zmapovány pouze známé kontinenty)

1.2 Zprávy o orientálních zemích

- námořníci si vymýšleli zvláštní bytosti a poklady (řeky, kde se zlato a drahokamy dají nabírat do dlaní)

Marco Polo

- z Korčuly, uvězněn inkvizicí za vymyšlené zprávy o zámoří
- cestoval z Benátek do Číny
 - dostal se na dvůr Chána Kublaje (1271 – 1295), zapisoval pro něj cesty
 - zúčastnil se s ním výpravy na ostrov Zipangu (dnešní Japonsko)

Správa zámořského území

- Portugalsko, Španělsko – státní monopol, následně kolonie rozděleny
- Anglie, Nizozemí, Francie
 - polostátní obchodní společnosti
 - vykořisťovaly kolonie

Cesty do orientu

- obeplutí Afriky
- cesta na Západ

1.3 Portugalsko

- 1415 – dobytá Ceuta (poloostrov africké části Gibraltaru)
- princ **Jindřich Mořeplavec** - král ho nechtěl pustit, aby neztratil dědice → finančně podporoval plavby

Cesty podél Afriky

- hledali naleziště zlata
- dopluli na Kapverdské ostrovy
- 1444 – založení Společnosti pro obchod s koloniálním zbožím (suroviny, otroci)
- 1487 – Bartolomeo Dias doplul na jih Afriky k mysu Dobré naděje
- 1497 – Vasco da Gama
 - navazoval na cesty Bartolomea Diase
 - cca rok obeplouval Afriku a doplul od Indie→ dovoz drahokamů, hedvábí, koření, dřeva, ...
- 1500 – Pedro Álvares Cabral – Tra de Vera Cruz (Brazílie)

1.4 1. koloniální válka

- 1474–1479 –
 - Portugalsko chtělo ovládnout Katílii
- první dělení světa
- spor musel řešit papež
- 1494 – dohoda v Tordesillas
 - 2000km na západ od Kapverdských ostrovů je poledník
 - západ je portugalský, východ je španělský

1.5 Španělsko

- 1479 – ovládli Kanárské ostrovy
- 1479 – vznik Španělska

Kryštof Kolumbus

- portugalský král nechtěl cesty financovat → rozhodl se jít do Španělska (musel tajně uprchnout)
- **3. 8. 1492 – První Kolumbova cesta**
 - 11./12. 10. 1492 – dopluli na San Salvador
 - na pobřeží viděli fluoreskující řasy
 - obyvatelé nazváni Indiány
 - získali koření
- 2. Kolumbova cesta – kolem ostrovů
- 3. Kolumbova cesta – k pobřeží Jižní Ameriky
- 4. Kolumbova cesta – pobřeží Panamské šíje
- 1506 – zemřel ve Valladolidu (pravděpodobně pohřben na San Salvadoru)

1.6 Ostatní země

- 1501 – **Amerigo Vespucci** (jižní Amerika, popsal část pobřeží)
- 1513 – **Vasco Nunez De Balboa** překročil Panamskou šíji (přenesli loď, objevili záliv Rica → potvrdili, že Amerika je kontinent)

Plavba kolem světa

- 1519 – Fernão Magalhães (portugalský mořeplavec, financován Španěly)
 - vydali se na jihozápad s předpokladem, že obepluje Ameriku jako Afriku
 - ústí řeky Santa Cruz (Patagonie, část výpravy se vrátila zpět) → Magalhaesův průplav (mezi Amerikou a ohňovou zemí) → Filipíny
 - 1521 – zabít domorodci při vyjednávání (zbytek výpravy plul zpět)
 - 1522 – cestu dokončil Sebastian del Cano
- potvrzena kulatost Země

2 Conquista

2.1 Hernán Cortés

- 1517 – cesta na Yucatan (poloostrov v Mexiku)
- získal nového území od méně vyspělých civilizací

Mayové (Mexiko)

- městské státy
- pyramidy, sochy, obrázkové písmo, astronomie, kalendáře,
- dlážděné silnice
- poštovní styk, vodovody, mapy
- vyspělejší astronomie a kalendář, hrnčířství, řezbářství
- neznali železo, tažná zvířata
- časté přesídlování z důvodu vyčerpané půdy (neznali hnojení)
- považovaly Španěly za bohy (koně, palné zbraně, moře, ...)

Aztécká říše (Mexiko)

- strategické hlavní město na jezeře **Tenochtitlan**, král Montezuma
- **nové plodiny** – rýže, bavlna, pepř, vanilka, tabák, banány
- **domácí zvířata** – pes, krocan, husa, kachna
- polyteistické náboženství (obětování stovek lidí Opeřenému hadovi)
- 1535 – Cortés objevil Kalifornii (hledal El d'orado – zemi zlata)

2.2 Říše Inků (Peru)

- údolí Nasca, Mocha, centrum v údolí Cuzco, jezero Titicaca
- **Machu Pichu** – Španělé ho nikdy neobjevili
- inka – vládce (→ chybně nazývaný kmen)
- velké množství zlata – „slzy boha slunce“, nádoby, domy pobité plechy,
- bazény teplé vody okolo zámku, tepané květiny
- 1531-1535 – dobyli Franciscem Pizarro, Diego Almagro

Vyspělá kultura inků

- destilace medicíny z rostlin
- vzdělání pro úředníky
- sociální organizace
 - inka + dvůr, úředníci, řemeslníci
 - při dosažení určitého věku povinný sňatek, případně přiřazen partner, půda (kdo má půdu, platí daně)
- terasovitá pole hnojená guanem (trus mořských ptáků)
- lamy → vlna, mléko, maso

3 Vznik nových koloniálních mocností

3.1 Nizozemsko

- shromažďovali zboží přes pobřežní pevnosti
- směřovali do tichomoří → Indonésie, Moluky
- 1602 – založena nizozemská Spojená východoindická společnost

3.2 Anglie

- napadali španělské kolonie, snažili se je zabrat pro sebe, využívali piráty

Italští mořeplavci

- 1497 – **Giovanni Cabotto** (*John Cabbot*) → Labrador, Newfoundland (Kanada)
- Sebastian Cabotto → severoamerické pobřeží

Angličané

- **Walter Raleigh** – Virginie, 1627 kolonií
- **Henry Hudson** + **William Baffin** – hledali cestu kolem severní Ameriky
- 1596 – **W. Barents** objevil Špicberky
- **John Hawkins** – Guinea (podporoval obchod s otroky)

3.3 Ostatní mocnosti

- Francie – část Kanady (1535)
- Švédsko – od ústí řeky Delaware vytlačeni Nizozemci
- Dánsko a Německo – pouze neúspěšné pokusy

3.4 Výsledky a význam

- objevení vyspělých civilizací i mimo Evropu → míšení kulturních vlivů
- nové plodiny: brambory (plodina chudých), rajčata, cukrová třtina, tabák
- potvrzena kulatost Země
- základ světového obchodu
- přesun center obchodu na pobřeží Atlantiku
- **cenová revoluce** → **kapitalizace společnosti**
 - do Evropy přiváženo mnoho zlata a stříbra → hodnota peněz jde dolů, cena zboží nahoru
 - rozdělení městské společnosti na **buržoazii** (bohatí) a **proletariát** (pracující)
 - buržoazie platí daně → důležitá → chce se podílet na vládě → buržoazní revoluce

4 Renesance

4.1 Vznik renezanace

- 14. století, Itálie
- z italského *re-nascere* ... nový život
- emancipace a zvýšení významu bohatého měšťanstva
- důležitý vliv antiky: každý je zodpovědný za sebe, důraz na vzdělání a společenskou aktivitu
- typické rysy: individualismus, vzdělání, společenská aktivita

4.2 Italské trecento (14. století)

- koncept jednotné itálie

4.2.1 Literatura

- **Dante Alighieri** – poprvé zavedl spisovnou latinu, *Božská komedie*, *De monarchia* [monarka]
- **Francesco Petrarca** – korespondence s Karlem IV., *Canzoniere*, *Sto sonetů laurě*
- **Giovanni Boccaccio** – *Dekameron*
- **Cola di Rienzo** – 1347 ovládl Řím

4.2.2 Malířství

- **Giotto di Bondone** – první plasticky vyvinuté postav
- **Simone Martini** – papežský palác v Avignonu

4.3 Italské quattrocento

- období rozkvětu Itálie pod vládou rodu Medici
- centrem renesance je Florencie
 - Cosimo I. Medici
 - Lorenzo I. il Magnifico (vzdělaný, podporoval umělce)
- typickým znakem je hledáním harmonie a vyváženosti

Platónská akademie

- 529 – zrušena Justiniánem
- za Lorenza obnovena

4.3.1 Architektura

Základní prvky

- horizontála, kopule, římsy, oblouky, sloupy, arkády (podloubí),
- pilastry – dekorativní polosloupy
- balustráda – zábradlí tvořené kuželkami
- sgrafito dvoubarevná vyřezávaná omítka
- bosáž (rustika) – imitace kamenných kvádrů

Autoři

- Fillipo Brunelleschi – nalezišec ve Florencii, S. Maria del Fiore, palác Pitti a jiné stavby
- Leon Battista Alberti – popsal prvky renezanace v teoretických dílech

4.3.2 Malířství

- **Masaccio** – perspektiva
- **Piero della Francesca**
- **Sandro Botticelli** – rozměřil „krásné“ proporce lidského těla
- **Lorenzo Ghiberti** – dveře do Ráje

4.4 Italské cinquecento (16. století)

- vrcholné období renesance
- přestavba chrámu sv. Petra

Autoři

- **Giorgio Vasari** – napsal teoretické dílo popisující renesanci a životy významných autorů
- **Michelangelo Buonarroti** – sochař, malíř (Sixtínská kaple – *Zrození Adama*)
- **Raffael Santi** – *Sixtinská madona*
- **Leonardo da Vinci** – malíř a všechno – *Mona Lisa*, *Dáma s Hranostajem*, *Svatá žena samotřetí*
- **Mathias Grünewald**
- **Hans Holbein** – Nizozemec, působil v anglii, portrét Jindřicha, **Ježíš v Hrobě**
- Hieronymus Bosch – velmi detailní a rozsáhlé obrazy *Zahrada pozemských rozkoší* – Prado
- **Jan van Eyck** – výborná perspektiva, *Svatba manželů Arnolfiniových*
- Pieter Breugel [brechl]
- Donato Bramante

4.5 Renaissance u nás

- zámek v Bučovicích (arkády ze tří stran nádvoří)
- dům pánů z Kunštátu v Brně (nádvoří, arkády)
- letohrádek královny Anny

4.6 Manýrismus

- protáhlé tvary
- pitoreskní výjevy
- Parmigiano, Tintoretto
- **El Greco**

Manýrismus na dvoře Rudolfa II.

- Bartolomeus Spranger
- Hans von Aachen
- Arcimboldo
- Arden de Vries

5 Humanismus

- studia divina × studia humana
- studium klasických jazyků – aby si mohli přečíst antická díla
- Erasmus Rotterdamský: Chvála bláznovství
- **Johannes Gensfleisch von Gutenberg** – vynález knihtisku

Politologie

- Niccolo Machiavelli

Astronomie

- Mikuláš Kusánský
- Mikuláš Koperník
- Johannes Kepler
- Giordano Bruno
- Galileo Galilei (sestroji dalekohled)

Význam

- připravuje půdu pro další rozvoj novověké evropské kultury

6 Reformace

6.1 Příčiny reformace

- reakce na společenskou krizi
- krizový stav papežství
- všeobecná snaha reformovat církev
 - **konciliarismus** – říká, že koncil má větší autoritu, než papež
 - **papalismus** – autoritu má papež

Cíle reformace

- dodržování etických zásad křesťanství
- odstranění světské části církve

6.2 1. reformace (14.–15. stol.)

- John Wycliffe + Iolardi
- M. Jan Hus, M. Jeroným Pražský (překládal Wycliffovy spisy)
- husitství v Čechách
- česká reformace → 1. země s oficiálně povolenými dvěma vyznáními (1436)

6.3 Německá reformace

- 16. stol. – rozdrobenost, církev vlastní většinu pozemků, zvyšování církevních poplatků

Martin Luther

- pocházel z Wittenberku
- 31. 10. 1517 – přibíhl **95 tezí** na dveře kostela (v latině, rychle přeloženy)
- usiluje o bezprostřední stav člověka a boha
- papež jeho spisy nechal spálit
- 1521 – Luther pozván na říšský sněm do Wormsu
- hrozilo mu zatčení → cca rok se ukrýval na Wartburgu, kde **přeložil Bibli**
- 1522 – zjistil, že má přívržence a začal znovu kázat → vznik nové církve
- navazoval na Husa (přijímání podobojí, kritika odpustků)
- důraz na vnitřní zbožnost
- neuznává celibát
- liturgický = národní jazyk
- stoupenci zejm. šlechta, majetní měšťané
- státní náboženství v Dánsku, Norsku, Švédsku, Islandu
- stoupenci: České země, Uhersko, Sedmihradsko

1524–1526 – Německá selská válka

- nejradikálnější Durynsko – **Thomas Müntzer** (Cvikov)
- vycházel z Husa, ale radikálnější
- 1521 – pokus o podnícení nové revoluce v Praze
- rovnost všech lidí
- 1525 – poraženo, Müntzer popraven
- 1526 – definitivní porážka i v Tyrolsku a Salzbursku

Münsterská komuna

- **novokřtění** – křtít by se měli až dospělí lidé, kteří si jsou uvědomit váhu křtu
- společný majetek, vojenská povinnost, protokomunistická diktatura
- 1534 – obsazen Münster
- 1535 – komuna vojensky poražena
- novokřtění na Moravě

6.3.1 Katolíci × protestanti

- říšský sněm ve Špýru – protestanti tvrdí, že lidem nepřísluší hlasovat o správnosti náboženství
- 1531 – vznik šmalkadské jednoty (vojensko-politicko-náboženský spolek luteránských knížat)
- 1546–1547 – šmalkaldská válka
 - ukončena porážkou lutheránů u Mühlberku
- 1555 – Augsburský mír
 - *cuius regio, eius religio* – čí vláda, toho víra
 - všichni obyvatelé musí vyznávat náboženství panovníka → vznik **teritoriálních církví** → ještě rozdrobenější Německo
- konec monopolu katolické církve i na území Německa
- Filip Melanchton dotvořil zásady luteránství

6.4 Švýcarská reformace

Huldrych Zwingli

- navázal na Husa
- lidé mají **právo vzdorovat** nespravedlivé vrchnosti
- proti učení o transsubstanciaci – přeměna podobojí je pouze symbolická (katolíci ji berou doslovně)

Jan Kalvín

- od 1541 v Ženevě – republika bez společenských privilegií (pronásledován z Francie)
- konzistoř má být vedoucí orgán republiky
- smyslem života je **práce, aktivní a mravný život**
- učení o **predestinaci** – člověk je svým chováním předurčen k spasení / zatracení
- vrchnosti, která tak nežije je **nutné se vzepřít**, třeba i násilím
- z Ženevy vzniká společenská republika – všichni jsou si společensky rovni

Miguel Servetus

- nizozemský biolog (objevil malý krevní oběh)
- fanatik
- 1553 upálen Kalvínem v Ženevě

6.5 Význam reformace

Helvetská konfese

- Skotsko (1560)
- Uhersko, Polsko, Porýní
- státní náboženství v Nizozemí
- Francie – hugenoti
- Anglie – puritáni
- Amerika
- reformace klade důraz na vnitřní zbožnost, prosazování národních jazyků a ospravedlňuje buržoazní revoluce

7 Protireformace

- protestanti – protireformace
- katolíci – reforma katolické církve

Vztah katolíků k reformaci

- papež Pavel III. (1534 – 1549)
 - Sanctum Officium (1542) – „svatý úřad“ – obdoba inkvizice
- papež Pavel IV. (1549 - 55) – bojovný
 - převažuje vliv katolíků, kteří chtěli zlikvidovat protestantismus – „bojovný katolicismus“
 - 1534 – založení řádu Societas Jesu Ignácem z Loyoly
 - 1540 uznán papežem
 - misijní činnost i do protestantských zemí
 - základní myšlenkou bylo, že řád je hlavní, jedinec neznámá nic, smyslem života je plnit řád
 - pochopili důležitost působení v dětství → vznik propracovaného systému jezuitských škol
 - poskytovaly výborné vzdělání za nízkou cenu
 - učitelé byli vzdělání vědci na špičce svého oboru
 - jezuitský vědec Kamel → na Filipínách objevil rostlinu Kamélii
 - na konci školního roku veřejné zkoušky → děti měly větší motivaci studovat
 - do jezuitských škol posílali své děti i protestanti

1545 – 1563 – Tridentský koncil

- přelom v dějinách katolické církve
- kněží hromadili stavy a funkce → definována nová pravidla
- papež byl ustanoven větší autoritou než koncil (papalismus)
- nesmí se hromadit církevní úřady
- založeny biskupské semináře, nakonec nutné složit slib – „credo ...“ (věřím)
- některá usnesení jsou platná do 20. století
- ekumenismus – snaha o sjednocení křesťanských církví

8 Šíření reformace

8.1 Francie od konce 15. století do počátku 17.

- klasicky absolutistický stát (základy položeny Ludvíkem XI. po stoleté válce)
- po r. 1453 stabilizace
- expanzivní politika
 - do Itálie (Karel VIII.)
 - boj s Habsburky o miláno 1521–1544
- od roku 1519 tlak Habsburků ze dvou stran
 - Karel V. Habsburský se stává císařem
- František I. (1515–1547)
- Jindřich II. (1547–1559)(syn Františka I.)
 - nevěsta Kateřina Medicejská
 - děti:
 - František II. (1559–1560) (prvorozený syn a nástupce)
 - Karel IX. (1560–1574) (ve vládě zastupován poručníky včetně Kateřiny Medicejské)
 - Jindřich III. (1574–1589)
 - Markéta z Valois („královna Margot“)

2. pol. 16. století

- roste vliv reformace – kalvinistů – hugenotů [igenotů]
- oporou dynastie Bourbonů
- od 1562 – náboženské války
 - „krvavá lázeň ve Vassy“ – Jindřich nechal povraždit všechny hugenoty ve Vassy
- katolická liga (Jindřich de Guise) × protestantská Unie (Jindřich Navarrský de Bourbon)

Bartolomějská noc

- 23. 8. 1572
- sňatek Jindřicha Navarrského s Markétou z Valois s cílem sjednocení katolíků a protestantů
- katoličtí kněží v Paříži svalovali na hugenoty všechna neštěstí → davová nenávisť hugenotů
- na hostině po sňatku zavražděn admirál Coligny v katedrále Nottre Dame
- tímto odstartováno vraždění hugenotů – 3000 v Paříži, celkem 10 000 ve Francii
- Jindřich Navarrský se ukryl v komnatách Markéty z Valois a následně uprchl

Jindřich IV. de Bournon (1589–1610)

- Edikt nantský (1598) – zrovnoprávnění hugenotů s katolíky
- rozvoj hospodářství
 - monetaristická politika – stát nezasahuje do ekonomiky (důležitý je trh)
 - snížení daní
 - reforma finanční správy (sjednocení měny)
 - stavba silnic, mostů, vodních kanálů
 - kolonizace kanady
 - podpora nizozemské revoluce
- 1610 zavražděn fanatickým mnichem
- dvakrát ženatý

Ludvík XIII. (1610–1643)

- poručnická vláda Marie Medicejské
- vlády se ujímá kardinál Richelieu (dobrá vláda)
- 1614–1789 se nescházejí generální stavy

70. léta 15. století

- 1477 – spor Fridricha II. Habs. s Ludvíkem XI. o Burgundsko
- Fridrich získal

Dvě větve habsburků

- Državy Habsburků
- děti
- Karel V.
 - Španělsko
 - Nizozemí
 - kolonie v Americe
- Ferdinand I.
 - rakousko
 - Čechy
 - Uhersko

Absolutismus ve Španělsku

- Reconquista
- 1469, 1479
- Oporou Ferdinanda II. Aragonského města a hidalgové
- Oporou Karla V. Habsburského – grandí
- 1520-1 povstání komunerů (Toledo)
- Boh o Itálii – sacco di Roma (1527)
-
- 1556 nástupcem ve španělsku Filip II
- netolerantní fanatik
- bez koncepce hospodářské politiky
- zvyšoval daně kvůli válkám, vojensky potlačoval povstání
- porážka Anglí v La Manche (1588)

9 Buržoázní revoluce v Nizozemsku

Vztah ke Španělsku

- připojeno až počátkem 16. stol.
- Filip II.
- 1557 – státní úpadek – vyšší daně – omezování pravomocí
 - Filip zadlužen → zavedeny dlužní úpisy
 - zvýšení daní v Nizozemsku
- pronásledování protestantů (podpora od hugenotů z Francie)

Nizozemské provincie v 16. století

- Nizozemí děleno na 17 provincií
 - každá má svůj sněm, místodržitele, privilegia
- rozděleny na severní a jižní provincie
- Jih
 - bohaté Flandry a Brabantsko (Antverpy)
 - Valonie
 - kalvíni
- Sever
 - důležité provincie Holland, Zeeland, Utrecht
 - Vlámové [flámové]
 - lutheráni, novokřtění
- mezi provinciemi jsou hospodářské i společenské rozdíly
 - na severu rybářství, provincie u moře bojují o půdu
 - na jihu jsou nejdůležitější vrstvou měšťané a šlechta × na severu jen měšťané (obchodníci, řemeslníci)

Generální sněm

- schází se v něm 17 místodržitelů
- předsedá mu **generální místodržící**, který je přímo zvolen králem jako jeho zástupce
- Markéta Parmská (rádce kardinál de Granvelle)
 - upírána privilegia
 - zvyšovány daně
 - velká vlna odporu z provincií → vznik opozice

Opozice

- umírněná: většinou šlechta
 - Vilém Oranžský (p), hrabě Egmont (k), hrabě Hoorn (k)
 - katolíci i protestanti
- radikálové:
 - obrazoborecké hnutí (1566–1567)
- španělským králem vyslán vévoda z Alby → hrůzovláda
 - → rada pro nepokoje (1568)
 - popravování opozice (nejen protestantů) – vévoda a vláda si nechávali majetek
 - daň alcabala [alcavala] – zdvojnásobení daní (daň z prodeje i koupě)
 - 1568 – útok Viléma Oranžského

Gézové

- – poskytnut dočasný azyl v Anglii, hrozil ale útok od Španělů → vyhnání
→ útok na Nizozemsko (nic jiného jim nezbývalo)
- 31.3/1.4 1572 – ovládli přístav Brielle
- + nová armáda Viléma Oranžského
- Alba odvolán
- 1576 – vydrancovány Antverpy
- nové povstání (Bruggy, Brusel, Gent)

Nizozemská kultura

- pozemky oddělovány kanály
- bohatí měšťané → vysoké domy

Roztrhání Nizozemska

- 1577 – Věčný edikt
- 1579 – Arraská unie – jižní provincie zůstávají se Španělskem
- 1579 – Utrechtská unie – severní provincie nechtějí zůstat se španělskem
- 1581 – Haagská unie – 7 severních provincií tvoří **Spojené Nizozemí**
 - stavovská republika
 - generální stavy
 - místodržící – dědičný titul udělený Vilému Oranžskému
 - státním náboženstvím se stává kalvinismus, tolerují se ale všechna reformovaná náboženství
 - velmi bohatý stát z obchodu
 - 1602 – založena Východoindická společnost
 - 1621 – založena Západoindická společnost
 - 1626 – založen nový Amsterdam (dnešní New York)

10 Seznam letopočtů

Zámořské cesty

Důvody

1453 – cesty do orientu Obsazeny **osmanskými turky**

Zprávy o orientálních zemích

Portugalsko

1415 – dobytá Ceuta

1444 – založení Společnosti pro obchod s koloniálním zbožím

1487 – Bartolomeo Dias doplul na jih Afriky k mysu Dobré naděje

1497 – Vasco da Gama

1500 – Pedro Álvares Cabral – Tra de Vera Cruz (Brazílie)

1. koloniální válka

1474–1479 –

1494 – dohoda v Tordesillas

Španělsko

1479 – ovládli Kanárské ostrovy

1479 – vznik Španělska

3. 8. 1492 – První Kolumbova cesta

11./12. 10. 1492 – dopluli na San Salvador

1506 – zemřel ve Valladolidu

Ostatní země

1501 – **Amerigo Vespucci**

1513 – **Vasco Nunez De Balboa** překročil Panamskou šíji

1519 – Fernão Magalhães

1521 – zabit domorodci při vyjednávání

1522 – cestu dokončil Sebastian del Cano

Conquista

Hernán Cortés

1517 – cesta na Yucatan

1535 – Cortés objevil Kalifornii

Říše Inků (Peru)

1531-1535 – dobyli Franciscem Pizarro, Diego Almagro

Vznik nových koloniálních mocností

Nizozemsko

1602 – založena nizozemská Spojená východoindická společnost

Anglie

1497 – **Giovanni Cabotto** (*John Cabbot*) → Labrador, Newdoundland

1596 – **W. Barents** objevil Špickberky

Ostatní mocnosti

Výsledky a význam

Renesance

Vznik renezance

Italské trecento (14. století)

Italské quattrocento

Italské cinquecento (16. století)

Renesance u nás

Manýrismus

Humanismus

Reformace

Příčiny reformace

1. reformace (14.–15. stol.)

Německá reformace

31. 10. 1517 – přibíl **95 tezí** na dveře kostela

- 1521 – Luther pozván na říšský sněm do Wormsu
- 1524–1526 – Německá selská válka
- 1521 – pokus o podnícení nové revoluce v Praze
- 1525 – poraženo, Müntzer popraven
- 1526 – definitivní porážka i v Tyrolsku a Salzbursku
- 1534 – obsazen Münster
- 1535 – komuna vojensky poražena
- 1531 – vznik šmalkadské jednoty
- 1546–1547 – šmalkaldská válka
- 1555 – Augsburský mír

Švýcarská reformace

Význam reformace

Protireformace

- 1534 – založení řádu Societas Jesu Ignácem z Loyoly
- 1545 – 1563 – Tridentský koncil

Šíření reformace

Francie od konce 15. století do počátku 17.

Buržoázní revoluce v Nizozemsku

- 1568 – útok Viléma Oranžského
- 31.3/1.4 1572 – ovládli přístav Brielle
- 1576 – vydrancovány Antverpy